

що вимагає проведення спеціальних семінарів, практичних з педагогами, організації тренінгових занять з формування особистісної готовності до роботи з дітьми інвалідами із зоровими порушеннями.

Список використаних джерел

1. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади: Монографія / А. А. Колупаєва. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 458 с.
2. Про підсумки розвитку загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти у 2008/2009 навчальному році та завдання на 2009/2010 навчальний рік / [під заг. ред. І. О. Вакарчука] // Інформаційно – аналітичні матеріали до підсумкової колегії Міністерства освіти і науки України. – 2009. – 160 с.
3. Синьов В. М. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні / В. М. Синьов, А. Г. Шевцов // Дефектологія. – 2004. – №2. – С. 6-10.
4. Синьова Є. П. Особливості розвитку і виховання особистості при глибоких порушеннях зору: Монографія / Є.П. Синьова. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – 442 с.

The article describes the results of theoretical and experimental study of psychological and educational readiness of teachers of secondary schools to implement inclusive education for children with visual impairments.

Keywords: inclusive education, children with special educational needs, psychological and pedagogical support.

Отримано 19.9.2013

УДК 615.851

В.І. Співак

ОСОБЛИВОСТІ КОНСУЛЬТУВАННЯ ПІДЛІТКІВ З ВАДАМИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Стаття присвячена особливостям консультування підлітків вадами особистісного розвитку. В статті подаються психолого-педагогічні проблеми, які найчастіше всього спостерігаються в роботі психолога-консультанта та пропонуються шляхи їх вирішення.

Ключові слова: психологічне консультування, підліток, шкільне життя, конфлікт, зухвалість, спілкування, саморозвиток.

Стаття посвящена особливостям консультирования подростков с проблемами личностного развития. В статье подаются психолого-педагогические проблемы, которые чаще всего наблюдаются в работе психолога-консультанта и предлагаются пути их решения.

Ключевые слова: психологическое консультирование, подросток, школьная жизнь, конфликт, дерзкость, общение, саморазвитие.

Підлітковий вік – самий важкий для батьків, саме в цей період у них виникає багато проблем з їхніми дітьми. Старші, а також молодші підлітки суттєво змінюються в період пубертатного дозрівання. Спокійні, врівноважені діти стають буйними, агресивними, некерованими. Не даремно існує вираз „важкий підліток”. Проте це він для дорослих важкий, а для себе він нормальний. Набагато гірше буває тоді, коли він і для себе стає ненормальним. Підліток може ненавидіти свій зріст, колір волосся, окремі частини обличчя і т.д. І взагалі багато чого може придумати підліток, який володіє розвинутим інтелектом і багатою уявою. В таких випадках при роботі з батьками окрім групових форм психолого-педагогічної підтримки та психологічних тренінгів часто застосовується індивідуальне психологічне консультування [2; 181].

Перед тим як перейти до опису особливостей вирішення психолого-педагогічних проблем, визначимо ті з них, які найчастіше всього спостерігаються у батьків та їхніх дітей-підлітків і вимагають проведення саме психологічного консультування [1; 327-330]. До них належать:

1. Між батьками і дітьми, що досягли підліткового віку, постійно виникають конфлікти через суперечності.
2. Через певну причину діти-підлітки не бажають вчитися, поводяться зухвало, неохоче виконують свої обов'язки вдома, не виконують дані батькам обіцянки і т.п.
3. Батькам здається, що діти-підлітки щось від них приховують. Разом з тим батьки помічають, що діти часто проводячи час не вдома, уникають спілкування з ними.
4. Підліток нічим серйозним, з погляду батьків, не цікавиться і не хоче займатися саморозвитком.

Тепер спробуємо розглянути практику проведення психологічного консультування у всіх цих випадках.

Конфлікти між підлітками і батьками в сім'ї - явище, що дуже часто зустрічається. Воно певною мірою є природним, якщо мати на увазі не конфлікти як такі, а суперечності, що породжують їх, в поглядах батьків і дітей. Оскільки конфлікти між підлітками і дорослими людьми зустрічаються практично майже у кожній сім'ї, то їх можна вважати нормальним явищем. Такі конфлікти звичайно пов'язані з переходом дитини на вищий рівень психологічного розвитку, з переходом від

дитинства до дорослості, тому вони не повинні викликати у батьків особливого занепокоєння, зокрема за майбутнє конфліктогенної дитини. У цьому перш за все і повинен постаратися переконати психолог клієнта.

Потрібно дати зрозуміти клієнту, що гострий міжособистісний конфлікт на відміну від нормально наступаючої підліткової вікової кризи, неминучим наслідком якого стає загострення взаєностосунків з навколишніми людьми, – це аномальне явище. Такий конфлікт перешкоджає психологічному розвитку підлітка, якщо його швидко і вчасно не усунути. Для нормального розвитку людини будь-якого віку необхідні постійні, побудовані на позитивній емоційній основі, відкриті і довірчі взаєностосунки з навколишніми людьми. Для дітей це – взаєностосунки з батьками, вчителями, однолітками. Адже тільки з їх допомогою підліток може успішно розв'язати складні внутрішні проблеми, що хвилюють його в перехідний період.

Способи вирішення підліткового вікового міжособистісного конфлікту з батьками можуть бути самими різними. Але у всіх подібних випадках ініціативу в їх попередженні і усуненні повинні брати на себе дорослі люди, в даному випадку батьки або вчителі. Вони у певній конфліктній ситуації, що виникла, будучи розумнішими і досвідченішими людьми, ніж підлітки, зобов'язані поводитися по відношенню до підлітків гнучкіше і осмислено.

Інша проблема – це **зухвала суспільна поведінка підлітка**, яка порушує норми і правила поведінки, прийняті серед дорослих. Неприємні поведінкові симптоми, пов'язані з цією проблемою, найчастіше є психологічним наслідком або віддзеркаленням загальної підліткової вікової кризи і, як правило, самі собою зникають тоді, коли підліток дорослішає і у нього змінюється свідомість.

Проте криза підліткового віку може затягнутися, і якщо з вказаними вище негативними симптомами в поведінці активно не боротися, то це може призвести до затримки психологічного розвитку і до закріплення в особі і поведінці підлітка вельми неприємних характерологічних проявів, їх перетворенню в стійкі життєві звички. З роз'яснення цього також слід починати психологічну консультацію з батьками або вчителями, що звернулися до психолога у зв'язку з подібною проблемою.

Потім необхідно об'єктивно і детально розібратися у ряді питань. По-перше, слід з'ясувати, наскільки часто і за яких умов у підлітків проявляється неадекватна соціальна поведінка. По-друге, необхідно визначити, як самі батьки реагують на подібну поведінку своїх дітей. По-третє, потрібно виявити, до яких результатів призвели дії, вже зроблені батьками. По-четверте, слід взнати, як самі підлітки, якщо батьки це намагалися з'ясувати, пояснюють власну поведінку. Розібравшись у всіх цих питаннях, психолог може отримати більш-менш повну картину того, що відбувається, на основі аналізу якої він надалі

зможе ухвалити цілком конкретні, обґрунтовані рішення. Проте у будь-якому випадку, необхідно дотримуватись наступних практичних рекомендацій, що допомагають розв'язати дану проблему:

1. Постаратися припинити емоційно негативно реагувати на зухвалі дії і вчинки підлітка, його опір розумним доведенням дорослих. Слід спробувати об'єктивно розібратися у тому, що насправді відбувається, чому підліток поводить саме так, а не інакше. На дане питання обов'язково повинна бути отримана ґрунтовна і зрозуміла відповідь, що якоюсь мірою не тільки пояснює, але й реабілітує поведінку підлітка. Отримати таку відповідь на дане питання для дорослої людини означає зрозуміти (але не обов'язково прийняти і схвалити) поведінку підлітка.

2. Подумати над тим, як краще переконати підлітка змінити свою поведінку.

3. Прийняти рішення і діяти виключно методом переконання, не вдаючись до примушення.

4. Настирливо продовжувати досягати свого, діючи так до тих пір, поки проблема не буде розв'язана.

Перш за все слід відзначити, що **скритність підлітків, їх незвичайна замкнутість й ізольованість від дорослих** – це явище, що досить часто виникає, хоча й не є цілком нормальним. Проте, воно не повинно викликати особливих тривог у батьків підлітків. Для підлітків взагалі, через суто вікові інтереси і особливості, характерний підвищений інтерес до спілкування з однолітками, а не з дорослими людьми. У колі своїх однолітків вони звичайно обговорюють ті питання, які хвилюють їх і не особливо привабливі для дорослих. Більшість таких питань носять суто особистий характер. Що стосується дорослих, то питання, що хвилюють підлітків, вони нерідко оцінюють як дитячі і наївні і тим самим ще більше відштовхують їх від себе.

У цьому значенні замкнутість спілкування підлітків виступає як цілком природна, вимушена міра, що носить віковий, швидкоминучий характер. Це явище свідчить про допитливість і про соціально-психологічне зростання підлітків, про їх перехід від дитинства до дорослості.

Відповіді на питання, які підлітки звичайно обговорюють між собою, швидше могли б бути знайдені, якби до їх обговорення були залучені дорослі. Вони, проте, мало цікавляться життям підлітків і, будучи зайнятими своїми власними проблемами, часто уникають обговорення підліткових проблем або ж просто не вміють нормально на рівних розмовляти з підлітками про них. Внаслідок цього підлітки часто замикаються в собі, і, як наслідок цього, між ними і дорослими виникає психологічний бар'єр. Звідси – нерозуміння, відчуження й ізоляція підлітків від дорослих.

Усе це психолог-консультант повинен роз'яснити батькам, які звернулися до нього по допомогу і спрямувати їх на те, що вони, в першу чергу, повинні спробували зняти психологічний бар'єр, що виник

між ними і дитиною. Батькам можна рекомендувати послідовно зробити наступні кроки:

1. Перестати негативно реагувати на відмову підлітка розказувати про себе і про свої справи. Відноситися з розумінням і шаною до прагнення підлітка багато часу проводити у спілкуванні з однолітками.

2. Припинити ігнорувати, відмовлятися від серйозного обговорення тих питань, які хвилюють підлітка. Перестати зневажливо реагувати на його думки.

3. Регулярно і уважно прислухатися до того, що обговорюють і про що говорять між собою підлітки.

4. Непомітно, ненав'язливо, але щиро і доброзичливо, на рівних включатися в розмови підлітків, досягаючи того, щоб вони приймали дорослих в своє співтовариство і довірливо обговорювали з ними хвилюючі їх питання.

Уявлення підлітків і дорослих про те, чим в першу чергу слід в житті займатися, розходяться. Це викликане тим, що підліток, мабуть, ще не зовсім розуміє важливість того, до чого його закликають дорослі. Він не думає про своє майбутнє, не готує себе до нього, звекає діяти, виходячи з бажань і потреб, що хвилюють його зараз. Крім того, у підлітка можуть бути якісь свої, не пов'язані з батьками і їх думкою, плани та інтереси.

Тому необхідно уважно розібратися у тому, що насправді хвилює підлітка, і чому він так поводиться, не слухаючи батьків. Це можна зробити різними шляхами. По-перше, просто уважно постежити протягом деякого часу за поведінкою підлітка. По-друге, докладно розпитати його, викликавши на відверту розмову. Потім необхідно обдумати, як і в чому можна піти назустріч бажанням підлітка, як перебудувати його психологію і поведінку. Неодмінно слід відмовитися від застосування до підлітка тих методів, які раніше були неефективними і викликали з його боку явну негативну реакцію. Набравшись терпіння, батьки повинні використовувати тільки позитивний досвід спілкування. Тут їм, швидше за все, стануть у пригоді систематичні консультації з психологом.

Загалом варто зазначити, що наведені вище психолого-педагогічні проблеми та шляхи їх вирішення далеко не повністю розкривають особливості роботи психолога-консультанта в даному руслі, оскільки це залежить від багатьох факторів: його особистісних рис, професійних умінь та навичок, особливостей взаємостосунків батьків з їхніми дітьми-підлітками, особливостей розвитку підлітків та інших. Тому, на нашу думку, в кожному окремому випадку роботи психолога має бути присутній індивідуальний підхід до вирішення подібних проблем.

Список використаних джерел:

1. Немов Р.С. Основы психологического консультирования. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – 528 с.

2. Психология семейных отношений с основами семейного консультирования / Под ред. Е.Г.Силаевой. – М.: Академия, 2002. – 192 с.

This article is devoted to the peculiarities counseling adolescents disabilities personal development. This article serves psychological and pedagogical problems, which are often only observed in the Counseling Psychology and the ways to solve them.

Keywords: counseling, teen, school life, conflict, arrogance, communication, self-development.

Отримано 20.9.2013

УДК 376. 015. 31 - 056.36 : 502/504

Я.О. Снівак

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ТА ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Постійне погіршення екологічної ситуації в нашій державі негативно позначається на здоров'ї насамперед молодого покоління. Ця негативна динаміка триватиме і надалі. Важливим напрямом суворого дотримання екологічних норм у майбутньому є відповідна підготовка молодого покоління під час перебування в навчальних закладах, де виховні процеси можна здійснювати планомірно й цілеспрямовано.

Ключові слова: екологічна освіта, екологічне виховання, діти з обмеженими можливостями.

Постоянное ухудшение экологической ситуации в нашем государстве негативно сказывается на здоровье, прежде всего, молодого поколения. Эта негативная динамика будет продолжаться и далее. Важным направлением строгого соблюдения экологических норм в будущем является соответствующая подготовка молодого поколения во время пребывания в учебных заведениях, где воспитательные процессы можно осуществлять планомерно и целенаправленно.

Ключевые слова: экологическое просвещение, экологическое воспитание, дети с ограниченными возможностями.

Екологічні проблеми людства сьогодні посідають чи не чільне місце в різногалузевих наукових розвідках, адже суспільство нарешті осягнуло